

א-טו על קנייתו, משום שהפה שאמר ואמר שהייתה של אביך, הוא הפה שהתיר ואמר ולקחתיה הימנו⁽⁵⁾.

ואם יש עדים שהיא של אביו, והוא אומר לקחתיה הימנו, אינו נאמן, מכיון שאנו יודעים שהייתה של אביו גם בלא דבריו.

ולכן עליו להביא ראיה על קנינו, משום שבקרקע אזלינן בתר חזקת המרא קמא, עד שיביא הקונה ראיה שקנה, או עד שתהא לקונה חזקת ג' שנים בקרקע.

ובגמרא יבואר למי הודה רבי יהושע.

גמרא

מבואר במשנה, שרק אם יש עדים שיצאה

בהינומא וראשה פרוע, נאמנת לומר בתולה הייתי וכתובתי מאתיים.

ומדקדקת הגמרא: טעמא דאיכא עדים, הא אם ליכא עדים שיצאה בהינומא, הבעל מחימן, ואינה נוטלת אלא כתובת מנה כאלמנה⁽⁶⁾.

ומקשה הגמרא: אם כן לימא נאמר, שבמשנתינו תנן שתמא דלא כרבן גמליאל, שאמר לעיל (דף יב ב) הנושא אשה, ולא מצא לה בתולים, וטוענת האשה — "משארסתני נאנסתי, ונסתחפה שדך, כיון שנאנסתי תחתיך, אחרי שכבר התחייבת לי כתובה כבתולה", והבעל אומר — הביאי

והקשו על פירש"י, שהרי בסוף המשנה נאמר ש"אם יש עדים אינו נאמן", ולפי פירוש רש"י היה למשנה לומר — שכשהלה תובעו אינו נאמן?

ותירץ הבית הלוי — שבאמת לפי רבן גמליאל שחולק על רבי יהושע וסובר שמיגו מועיל, כמו שיבואר בגמרא, א"כ כאן יועיל המיגו כמו לשיטת התוספות, אף כשהלה תובעו, במיגו שהיה אומר להד"ם, וכל מה שאמר רש"י אינו אלא לשיטת רבי יהושע שבעלמא מיגו לא מהני, ורק כאן מועיל המיגו, משום שאין זה מיגו אלא "הפה שאסר".

ומה שכתבה המשנה ש"אם יש עדים אינו נאמן" קאי אף לרבן גמליאל, ובאמת לרבי יהושע אין צריך דוקא עדים, והוא הדין ג"כ כשהלה תובעו בלבד.

6. והטעם — כיון שאזלינן בתר חזקת הממון של הבעל ואין מוציאים ממנו מספק.

ותירץ על זה המגיד משנה — שאחר שתקנו הגאונים שכתובה נגבית אף מן המטלטלין, הרי יש כאן ג"כ כפירת מטלטלין, ולכן מתחייב שבועה.

ומכל מקום הקשה המגיד משנה — שהרי אנן קיימא לן ש"הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום", ואם כן אין הבעל נאמן לומר פרוע על המנה שחייב בתור אלמנה, ונחשב אותו מנה כממון שאינו יכול לכפור, ובממון שאינו יכול לכפור מבואר בגמרא שנחשב כ"הילך", ואין נשבעים עליו? ויעויין בחידושי הגר"ח על הרמב"ם הנ"ל, שיישב את הקושיות הללו.

5. ברש"י מבואר, שנאמנות מצד "הפה שאסר" שייכת רק היכא שלא נודע לתובע שהייתה של אביו אלא על פיו של הנתבע. ומשמע שאם היה תובעו, אע"פ שלא היו לו עדים לתביעתו, תו לא חשיב כ"הפה שאסר".

אך התוספות חלקו על פירש"י וכתבו שאף כשהלה תובעו נאמן, במיגו שהיה אומר להד"ם.

ראיה לדבריך, משום שאולי נאנסת קודם לכן, והיה מקחי מקח טעות, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

ואמר רבן גמליאל שהאשה נאמנת, משום שמעמידים אותה בחזקת הגוף שהייתה בתולה בזמן האירוסין, ונבעלה רק לאחריהם, ונסתחפה שדהו של הבעל. או משום מיגו שהייתה אומרת "מוכת עץ אני", שבטענה זו לא פסלה את עצמה לכהונה. ולא אזלינן בתר חזקת הממון של הבעל.

אבל לרבי יהושע, אינה נאמנת, משום שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

ואם כן, משנתינו, שאמרה אינה נאמנת אלא בעידי הינומא, אבל בלא עדים הבעל נאמן, ומבואר שאין מעמידים אותה בחזקת שהייתה בתולה בשעת נישואיה, היא לא כרבן גמליאל, **דאי כרבן גמליאל, הא אמר איחי מהימנא**⁽⁷⁾, וגם כאן יש להעמידה

בחזקת בתולה בשעת הנישואין, ותהא כתובתה מאתיים⁽⁸⁾.

ומתרצינן: **אפילו תימא משנתינו כרבן גמליאל, לא קשיא**.

כיון שעד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם שאיחי מהימנא, **אלא בגוונא** שהיא טוענת **ברי לי** שמשארסתני נאנסתי, והוא טוען **שמא** עד שלא ארסתיך, ורק אז מוקמינן לאשה בחזקת בתולה.

אבל הכא, שמדובר בגוונא שהיא טוענת **ברי**, ואף הוא טוען **ברי**, **לא אמר רבן גמליאל** שהיא מהימנא, ומודה שמעמידים את הממון בחזקתו⁽⁹⁾.

ומקשינן: **ודקארי לה, מאי קארי לה?** מה הבינה הגמרא בקושייתה, והרי פשוט שיש לחלק כך, **הא ברי וברי הוא?**

וכתב החתם סופר — שיש לדחוק ולפרש לדעת הרמב"ן, שמסברא פריך, שאם מצינו שאזיל רבן גמליאל בתר חזקה בברי ושמא, הוא הדין שאזיל בתר רובא אפילו בברי וברי. ודוחק הוא.

9. ויש להקשות — בשלמא כשהבעל טוען "אלמנה נשאתיך", אכן ברי הוא. אך משנתינו עוסקת גם בגוונא שהיורשים אומרים "אלמנה נשאך אבינו", וטענה זו לכאורה טענת שמא היא?

וכתב הרא"ש — שטענינן ליתומים "אלמנה נשאך אבינו", ונחשבת דבר זה כטענת ברי. אך התוספות במסכת בבא בתרא (לג' ע"א ד"ה מיגו) חולקים וסוברים שאין עדיפות לטענת היתומים כטענת ברי, אך בכל אופן אין להם גם

7. וכתבו התוספות — שלמאן דאמר "הטוען אחר מעשה בית הדין נאמן", לא קשיא ממשנתינו על רבן גמליאל, משום שאפשר לומר שבמשנתינו הבעל נאמן במיגו שהיה טוען פרוע. וכל קושיית הגמרא לא הייתה אלא למאן דאמר "הטוען אחר מעשה בית הדין אינו נאמן".

8. כך פירש רש"י, אך הרמב"ן (במלחמות) כתב שבשלמא לעיל שייך חזקת הגוף משום שבנות ישראל בחזקת כשרות שלא זינו, ולכן יש לנו להעמידן בחזקת בתולים, אך בסוגיין לא שייך חזקת הגוף, כיון שטוען שנשאה אלמנה, ואין האשה בחזקת שלא נישאת לעולם.

ולשיטתו קשה, מה הקשתה הגמרא ממשנתינו לרבן גמליאל, והלא במשנתינו ליכא לא מיגו ולא חזקת הגוף?

ומתרצינן: בקושיא הבינה הגמרא שכיון דרוב נשים בתולות נישאות, הרי קרובה טענתה להיות אמת יותר משלו, וכי ברי ושמא דמי, והוא אמינא שגם הכא שייכי דברי רבן גמליאל שהאשה נאמנת, קמ"ל דהכא שאני משום שלמעשה טוען ברי.

והכי נמי מסתברא שמודה רבן גמליאל למשנתניו שהבעל נאמן.

מדקתני בסיפא דמתניתין — "ומודה רבי יהושע", וקשיא לן, למאן מודה?

אי אמרת בשלמא, איירי רישא דמתניתין בגוונא שגם רבן גמליאל מודה לרבי יהושע שהבעל נאמן, אם כן אפשר לומר שנקטה המשנה בסיפא לשון "ומודה רבי יהושע", אגב רישא שאף היא איירי במקרה שמודה רבן גמליאל לרבי יהושע, ושפיר מבוארת המשנה.

אלא אי אמרת שלא איירי רבן גמליאל במודה, ואף בגוונא דמשנתניו סבר שהאשה נאמנת, אכתי תקשה סיפא דמתניתין — "ומודה רבי יהושע", למאן מודה?

אלא ודאי מוכח כדאמרן, דמודה רבן גמליאל הכא שהבעל מהימן.

ודחינן: לעולם פליג רבן גמליאל אמתניתין, ולא תיקשי למאן מודה רבי יהושע.

כי מי פברת, שרבי יהושע אמתניתין דהאי פירקין קאי, ועל זה אמרינן "מודה רבי יהושע"? אמנו קאי! ואפירקין קמא קאי!

ומבאר הגמרא: אחייא קאי מאי דאמרינן "מודה רבי יהושע"?

אילימא, קאי רבי יהושע אהא מתניתין ששנינו לעיל (דף יג) — אשה שהיתה מעוברת, ואין ידוע לנו למי נתעברה. ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? ואמרה: מאיש פלוני וכהן הוא.

רבן גמליאל ורבי אלעזר אומרים: נאמנת, כיון שמעמידים אותה בחזקת כשרות שנבעלה לכשר.

ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייין! אלא, הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה. עד כאן המשנה.

ועל זה קאמר הכא, שמודה רבי יהושע היכא שיש לו הפה שאסר דאמרינן מיגו.

הרי ודאי שלא נאמרו דברי רבי יהושע בקשר למשנה שם.

דהתם — מאי מגו איכא?! הרי כריסא בין שיניה, ואינה יכולה לומר לא נבעלתי!

ומה שאינה נאמנת, לאו משום שסבר רבי יהושע שלא אמרינן מיגו, אלא משום שהורעה חזקתה כאשר התיחדה.

אלא תאמר, שנאמרו דברי רבי יהושע אהא — אשה שראוה מדברת [לקמן] יבואר למה הכוונה] עם אחד, ואמרו לה: מה טיבו של איש זה? ואמרה: איש פלוני וכהן הוא!

רבן גמליאל ורבי אליעזר אומריב: נאמנת, משום חזקת כשרות.

אלא דרוסת איש את, שהיית בעולה כבר קודם האירוסין.

ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייין! אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה.

רבן גמליאל ורבי אליעזר אומריב: נאמנת! ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייין, אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה.

ואהא קאמר הכא — "ומודה רבי יהושע" שבגוונא שיש לו נאמנות משום "הפה שאסר", אמרינן מיגו אף לרבי יהושע.

ואהא קאמר דהכא מודה רבי יהושע דאמרינן מיגו.

הרי ודאי שלא נאמרו דברי רבי יהושע בקשר למשנה שם, דהתם, מאי מגו איכא?!

הרי ודאי שלא נאמרו דברי רבי יהושע בקשר למשנה שם, דהתם, מאי מגו איכא?!

הניחא לזעירי, דאמר — מאי משמע לשון "מדברת" שאמרה המשנה, נסתרה [התייחדה] עמו, אבל לא ראינו שנבעלה.

בשלמא לרבי אלעזר, דאמר לעיל בגמרא — שנחלקו הבעל והאשה במנה ולא כלום, ולטענת האשה שאמרה "מוכת עץ הייתי קודם האירוסין" הרי שאינו חייב לה אלא מנה, מכיון שאף לפי דבריה לא הייתה בתולה בזמן האירוסין, וסבר רבי אלעזר, שמוכת עץ כתובתה מנה.

אזי שייך לומר שהטעם שנאמנת לרבן גמליאל הוא משום מגו, דאי בעיא אמרה לא נבעלתי, וקאמרה נבעלתי, ולכשר נבעלתי, לכן מהימנא, ורבי יהושע פליג ואמר שאינה נאמנת במיגו, ואהא אמרינן במתניתין "ומודה רבי יהושע" שהיכן שיש לו "הפה שאסר" נאמן במיגו אף לרבי יהושע.

ולטענת הבעל שאמר "דרוסת איש את" — הרי שאינו חייב לה כלום, לפי שמקח טעות הוא, דסבר רבי אלעזר — "כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה".

אלא לרב אסי, דאמר — מאי מדברת? נבעלת! מאי מגו איכא? הרי ראיה שנבעלה, ואינה יכולה לומר לא נבעלתי.

אזי שייך לומר, שיש לאשה נאמנות של מגו, דאי בעיא אמרה — "מוכת עץ אני תחתיד", ואית לה מאתיב. וקאמרה מעיקרא — "מוכת עץ הייתי קודם האירוסין" דלית לה אלא מנה, ולכך סבר רבן גמליאל שמחימנא. ורבי יהושע שחלק סבר שלא מועיל המיגו.

ואם כן טעמא דרבי יהושע לא משום דסבירא ליה שלא אמרינן מיגו, ומה שייך לומר במשנתנו "ומודה רבי יהושע", והלא לא נחלק רבי יהושע בזה?

ואם כן שפיר שייך לומר הכא — "מודה רבי יהושע לעניין "הפה שאסר", דמהני.

ואלא שמא תאמר, דקאי דברי רבי יהושע אהא דתנן לעיל (יג א) — הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים. היא אומרת: מוכת עץ אני קודם האירוסין! והוא אומר: לא כי,

וקאמר רבי יהושע לרבן גמליאל במשנתנו — **בהאי מגו דהכא**, דהיינו "הפה שאסר", **מודינא** לך שנאמן. אך **בההוא מגו דהתם**, דהיינו באומרת משארסתני נאנסתי במיגו דמוכת עץ, **פליגנא עילויה**. וזה באור המשנה שאמרה "מודה רבי יהושע".

ומקשינן: **מכדי, האי מגו והאי מגו**, ואם כן אכתי **מאי שנא האי מגו** שמודה בו רבי יהושע, **מהאי מגו** דפליג עליה?

ומתריצין: **הכא** לגבי שדה — **אין שור שחוט לפניך**, כלומר — הרי בלא שהיה אומר "שדה זו של אביך הייתה", לא היינו מסתפקים כלל למי שייכת שדה זו. ולא התעורר לנו הספק אלא בעקבות דבריו, ולכך נאמן במיגו דאי בעי שתיק⁽¹⁰⁾.

אך **התם** גבי משארסתני נאנסתי — הרי "שור שחוט לפניך", כיון שאף בלא טענתה התעורר לנו הספק מתי נבעלה, והיה עליה לטעון כדי שנאמין לדבריה, יש מקום לחשש שמא לא העלתה בדעתה את טענת המיגו, או שמא הערימה לטעון טענה זו כדי שנאמינה במיגו, ולכן לא מהימנא.

וחזורת הגמרא לבאר את דברי המשנה, שאמרה שבלא עידי הינומא הבעל מהימן לומר שנשאה בעולה וכתובתה מנה:

אלא לרבי יוחנן, דאמר לעיל בגמרא — שנחלקן הבעל והאשה **במאתים ומנה**, ולטענת האשה, שאמרה "מוכת עץ הייתי קודם האירוסין", סבר רבי יוחנן שמוכת עץ כתובתה מאתיים, ולכך תובעת מהבעל מאתיים.

ולטענת הבעל, שאמר — "דרוסת איש את", סבר רבי יוחנן ש"כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה" — ואם כן אף הבעל מודה שיש לה לפחות מנה.

ואם כן **מאי מגו איכא?** הרי תובעת מאתיים, ולא שייך לומר מיגו כדלעיל?

אלא ודאי צריך לומר דקאי דברי רבי יהושע **אהא** דתנן לעיל (יב ב) — **הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים. היא אומרת: משארסתני נאנסתי, ונסתחפה שדהו. והוא אומר: לא כי, אלא נאנסת עד שלא אירסתיה.**

רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת. ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייין, אלא הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה.

דהתם טעמא דרבן גמליאל שנאמנת משום **מגו, דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתך, דלא קא פסלה נפשה מכהונה. וקאמרה, נאנסתי. דקא פסלה נפשה מכהונה. משום הכי קאמר רבן גמליאל דמהימנא.**

"הכא אין שור שחוט לפניך" שהרי יכול לומר שהשור כלל לא נשחט, כלומר שלא הייתה שדה זו של אביך מעולם, ואין מקום לחביעתך כלל.

אבל "התם" — גבי משארסתני נאנסתי — הרי שור שחוט לפניך", שהרי אינה יכולה לומר

10. כך הפירוש לדעת רש"י, שפירש לעיל במשנה שמדובר כשאין הלה תובעו.

אך לדעת תוספות שפרשו לעיל שמדובר אפילו כשהלה תובעו, ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא הייתה של אביך מעולם, הרי שבאור הגמרא כך הוא:

ומקשינן: אכתי אמאי מהימן לומר בעולה היית, כיון דרוב נשים בתולות נישאות, כי לא אתו עדים, מאי הוי (11)?

אמר רבינא: משום דאיכא למומר, למרות שרוב נשים בתולות נישאות, ומיעוט אלמנות, הרי מאידך — וכל הנשאת בתולה יש לה קול, וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא. לכן הבעל נאמן לומר אלמנה נשאתיך.

אמר רבינא: משום דאיכא למומר, למרות שרוב נשים בתולות נישאות, ומיעוט אלמנות, הרי מאידך — וכל הנשאת בתולה יש לה קול, וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא. לכן הבעל נאמן לומר אלמנה נשאתיך.

ומקשינן: ליהוש דלמא מפקא עדים שיצאה בהינומא בהאי בי דינא, וגביא, וחדר מפקא לה לכתובה בהאי ב"ד, וגביא בה (12)?

ומקשינן: אי כל הנשאת בתולה יש לה קול, כי אתו עדים מאי הוי, הרי הנך מהדי שקרי נינהו, שאילו הייתה בתולה הרבה היו יודעים שיצאה בהינומא?

ומתריצין: אמר רבי אבהו, על כרחינו משנה זאת אומרת, שבמקום שאין כתובה כותבין שובר לבעל, לראיה שפרע לאשה את כתובתה, ואינו יכול לומר, איני פורע עד שתוציא את כתובתיך, שמא תתבעיני פעם נוספת בבית דין, אלא כותבים לו שובר

אלא, אמר רבינא: לא תימא "כל הנשאת בתולה יש לה קול". אלא רק רוב הנשאת בתולה יש לה קול. וזו הואיל ואין לה קול

ב-טו

אך כאן כשטוען הבעל "אלמנה נשאתיך", הרי אין איסור בכך שאלמנה היא, וממילא אין חזקת הגוף מועלת לומר שהייתה בתולה בזמן הנישואין, ועל כרחך צריך לומר כמו שכתבו התוספות שקושיית הגמרא הייתה רק אליבא דרב בלבד.

בתולה אני, כיון שבעולה היא לפנינו, אלא רק באה לתרץ מדוע נבעלה, ולכן לא מהני המיגו.

אמנם כמו שנתבאר לעיל, דעת רש"י, כדעת בעל המאור, שהרי פירש את קושיית הגמרא לרבן גמליאל ממשנתינו, מהא שאין מעמידים את האשה בחזקת הגוף, ומבואר ששייכת חזקת הגוף אף לגבי טענת "אלמנה נשאתיך", ואמרינן שבתולה נשאה מכח חזקת הגוף.

11. וכתבו התוספות, שאע"פ שבעלמא קיימא לן כשמואל, דאין הולכים בממון אחר הרוב, הכא הקשתה הגמרא אליבא דרב, שאמר — הולכין בממון אחר הרוב.

12. והקשו התוספות, למאן דאמר "הטוען אחר מעשה בית דין אינו נאמן", אכתי מאי נפקא מינה לבעל אם לא תתן לא את כתובתה, והלא לעולם תוכל לתובעו שנית בבית דין אחר אפילו בלא כתובה?

אך כעל המאור כתב — דקושיית הגמרא הינה אפילו לשמואל, שסבר שבעלמא אין הולכין בממון אחר הרוב, הכא הולכין, משום שיש בנוסף לרוב, חזקת הגוף שהייתה בתולה בזמן הנישואין, ובהא מודה שמואל דאוליגן בתר רובא וחזקה, נגד חזקה דממונא.

אך הרמב"ן חלק עליו וכתב שבסוגיין ליכא חזקת הגוף שנישאת בתולה, משום שכל מה שאמרינן בעלמא שיש לאשה חזקת הגוף שלא נבעלה, היינו משום שבנות ישראל כשרות הן, ובודאי לא נבעלו באיסור.